

Diarienummer:
IMY-2024-14625

Ert diarienummer:
Ju2024/02164

Datum:
2025-01-17

Yttrande över delbetänkandet Ett nytt konsumentkreditdirektiv SOU 2024:69

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har granskat förslaget huvudsakligen utifrån myndighetens uppgift att arbeta för att människors grundläggande fri- och rättigheter skyddas i samband med behandling av personuppgifter.

IMY lämnar följande synpunkter.

Sammanfattning

IMY anser att det behöver förtydligas i vilken omfattning en kreditgivare ska lämna information till konsumenten enligt förslaget till 3 kap. 17-18 §§ konsumentkreditlagen om vad som styr en automatiserad personuppgiftsbehandling som lett fram till ett kreditbeslut, dels när kreditgivarens beslut fattats genom ett automatiserat individuellt beslutsfattande, inbegripet profilering, med stöd av en kreditmall, dels när kreditgivarens kreditbeslut grundats på ett sannolikhetsvärde (scorepoäng) som beslutats av ett kreditupplysningsföretag genom ett automatiserat individuellt beslutsfattande, inbegripet profilering.

IMY instämmer i förslaget att det ska framgå av 6 § kreditupplysningslagen att uppgifter om förvaltarskap endast får behandlas i syfte att kontrollera rätten att ingå avtal.

IMY instämmer i förslaget att bestämmelserna i 7 § kreditupplysningslagen tillåter behandling av uppgifter om betalningsförsummelser och kreditmissbruk om konsumenter i en tillräcklig omfattning för att nå upp till de krav som uppställs i artikel 19.4 i det nya direktivet.

IMY anser att det behöver förtydligas om kreditupplysningsföretags informationsplikt enligt förslaget till 10 § a kreditupplysningslagen ska avse endast betalningsförsummelser och kreditmissbruk som har sin grund i utestående kreditfordringar som omfattas av konsumentkreditlagen eller om informationsplikten ska omfatta även andra betalningsförsummelser.

Postadress:
Box 8114
104 20 Stockholm

Webbplats:
www.imy.se

E-post:
imy@imy.se

Telefon:
08-657 61 00

5.8 Kreditprövning och databaser

5.8.1 Kreditgivarens skyldighet att bedöma konsumentens kreditvärdighet

Vid en kreditprövning som innefattar automatisk behandling av personuppgifter bör det införas vissa rättigheter för konsumenten (s. 273)

IMY anser att omfattningen av kreditgivarens informationsskyldighet enligt 3 kap. 17 § första stycket andra strecksatsen och 18 § i förslaget till ny konsumentkreditlag bör förtydligas. Ett förtydligande är av intresse bland annat mot bakgrund av EU-domstolens avgörande OQ mot Land Hessen, C-634/21.

Vid en kreditprövning använder en kreditgivare ofta en så kallad kreditmall. En kreditmall är en statisk mall där kreditgivaren själv bestämmer specifika regler och kriterier som måste uppfyllas för att ansökan om en kredit ska beviljas. Kreditmallen är ett beslutsstöd för kreditgivaren. Med hjälp av informationen som läggs in i kreditmallen görs en kreditmallsprövning som resulterar i ett automatiserat individuellt beslut som innebär att kreditansökan antingen beviljas eller avslås. Det är kreditgivaren som är ansvarig för personuppgiftsbehandlingen och det kreditbeslut som kreditmallsprövningen resulterar i. IMY anser att det beslut som kreditmallsprövningen resulterar i är ett sådant automatiserat individuellt beslut, inbegripet profilering, som i betydande grad påverkar den registrerade på det sätt som avses i artikel 22.1 i dataskyddsförordningen.

En kreditmall brukar innehålla fyra beståndsdelar:

1. Information som kreditgivaren hämtar in från konsumenten själv (t.ex. aktuell lön)
2. Information som kreditgivaren redan har om konsumenten (t.ex. betalningsbeteende i pågående kundrelation)
3. Information som kreditgivaren hämtar in från en extern databas (t.ex. en kreditupplysning inklusive scorepoäng)
4. Regler och kriterier som kreditgivaren själv bestämmer ska vara uppfyllda för att en kreditansökan ska beviljas (villkor).

Om ett villkor enligt punkt 4 ovan inte är uppfyllt leder detta till automatiskt avslag på kreditansökan, oavsett övriga omständigheter. Exempel på några vanliga villkor som kreditgivare brukar vilja ha i en kreditmall enligt punkt 4 är att den som söker krediten:

- Måste ha uppnått en viss ålder
- Måste ha uppnått en viss taxerad inkomst
- Inte får ha någon betalningsanmärkning
- Måste ha uppnått en viss scorepoäng

Det är således vanligt att kreditgivaren väljer en kreditmall som innehåller konsumentens scorepoäng som hämtats in via en kreditupplysning från ett kreditupplysningsföretag.

Konsumentens scorepoäng räknas fram av ett kreditupplysningsföretag. Ett kreditscore är en matematiskt framräknad poängsumma (eller betyg) som beskriver en enskild konsuments kreditvärdighet. Olika faktorer ställs mot varandra och räknas ihop med hjälp av algoritmer.

Kreditscoring bygger på antagandet att man genom att inordna en person i en grupp personer som uppvisar vissa jämförbara egenskaper, och som tidigare har betett sig på ett visst sätt på kreditmarknaden, kan förutse ett liknande beteende i framtiden. Den enskilde blir således betygsatt utifrån hur den enskildes likar har betett sig fram tills nu.

Kreditscoren beräknas utifrån olika parametrar som exempelvis den registrerades;

- ålder
- civilstånd
- taxerade inkomst
- skuldsaldo hos Kronofogden
- eventuella betalningsanmärkningar

Kreditupplysningsföretaget är personuppgiftsansvarigt för personuppgiftsbehandlingen i fråga. Scorepoängen lämnas sedan ut som en enskild uppgift i kreditupplysningen. Uppgiften om scorepoängen ska ingå i den kreditupplysningskopia som kreditupplysningsföretaget ska tillställa den omfrågade enligt 11 § kreditupplysningslagen. Kreditupplysningslagens regler om kreditupplysningskopior har anpassats till dataskyddsförordningen. Vilka kategorier av uppgifter som ligger till grund för scorepoängen och hur scorepoängen räknats fram framgår inte av kreditupplysningskopian (alla kategorier av uppgifter som ligger till grund för scorepoängen måste dock anges i kopian tillsammans med alla de övriga uppgifter som lämnats ut i kreditupplysningen, men som inte legat till grund för scorepoängen).

EU-domstolen fastslog i avgörandet OQ mot Land Hessen, C-634/21, p. 73 att artikel 22.1 i dataskyddsförordningen ska tolkas så, att begreppet "automatiserat individuellt beslutsfattande" omfattar att ett kreditupplysningsföretag automatiskt fastställer ett sannolikhetsvärde grundat på personuppgifter om en person, vilket avser personens framtida återbetalningsförmåga, i fall där detta sannolikhetsvärde överförs till en tredje part, och denne i avgörande grad lägger detta värde till grund för sitt beslut om att ingå, fortsätta eller avsluta ett avtalsförhållande med denna person.

IMY konstaterar att det är oklart vilken information en kreditgivare kommer att bli tvungen att tillhandahålla konsumenten enligt 3 kap. 17-18 §§ förslaget till ny konsumentkreditlag i samband med en kreditprövning såvitt avser vad som styr den automatiserade behandlingen som lett fram till beslutet när kreditgivaren använt en kreditmall som beslutsstöd, särskilt när en av kreditmallens beståndsdelar är en scorepoäng som hämtats in från ett kreditupplysningsföretag.

IMY anser att konsumenten i detta fall mot bakgrund av syftet med artikel 18.8 i det nya direktivet bör ha rätt att på begäran enligt 3 kap. 17 § första stycket andra strecksatsen förslaget till ny konsumentkreditlag få information om vilka uppgifter som behandlats inom ramen för den kreditmall som använts. För det fall en ansökan avslagits med automatik på grund av att ett villkor som kreditgivaren själv har bestämt inte är uppfyllt bör konsumenten få information om innebörden av detta villkor för att förstå vad som styr den automatiserade behandlingen som lett fram till beslutet.

Vad gäller uppgift om den scorepoäng som eventuellt behandlas inom ramen för kreditmallen så är denna scorepoäng beslutad av det kreditupplysningsföretag som kreditgivaren anlitar. Den registrerade har enligt artikel 15.1 h i dataskyddsförordningen rätt att av den personuppgiftsansvarige (kreditupplysningsföretaget) få information om förekomsten av automatiskt

beslutsfattande, inbegripet profilering enligt artikel 22.1 och 22.4, varvid det åtminstone i dessa fall ska lämnas meningsfull information om logiken bakom samt betydelsen och de förutsedda följderna av en sådan behandling.

Som framhålls i EU-domstolens avgörande OQ mot Land Hessen, C-634/21, p. 63 har tredje parten (kreditgivaren) inte möjlighet att lämna denna specifika information som den registrerade (konsumenten) har rätt till enligt artikel 15.1 h i dataskyddsförordningen om logiken bakom beslutet om scorepoäng, eftersom denne i allmänhet inte förfogar över sådan information. Detta var en av orsakerna till att EU-domstolen fann att fastställandet av ett sannolikhetsvärde om konsumentens framtida återbetalningsförmåga innebär ett automatiserat individuellt beslutsfattande enligt artikel 22.1.

Fråga uppstår i dessa fall i vad mån konsumentens rätt till information enligt 3 kap. 17-18 §§ i den nya konsumentkreditlagen, mot bakgrund av kraven i artiklarna 18 och 19 i det nya direktivet, innebär att konsumenten har rätt att på begäran få meningsfull information om logiken bakom kreditupplysningsföretagets beslut om scorepoäng även av kreditgivaren för att förstå vad som styrkt den automatiserade behandlingen som lett fram till kreditgivarens beslut om bifall eller avslag på ansökan om kredit. Detta gäller särskilt i de fall kreditgivaren avslagit krediten enbart på den grunden att scorepoängen varit för låg (villkor).

Kreditgivarens informationsansvar bör således i detta fall förtydligas.

Vid prövningen av konsumentens ekonomiska förutsättningar bör inte känsliga personuppgifter behandlas (s. 277)

IMY delar utredningens uppfattning att artiklarna 18.3 och 19.5 i det nya direktivet hindrar att kreditgivare och kreditförmedlare behandlar uppgifter om förvaltarskap för ändamålet kreditprövning innan ett kreditavtal ingås. IMY delar vidare utredningens uppfattning att artiklarna 18.3 och 19.5 i det nya direktivet inte hindrar att kreditgivare och kreditförmedlare behandlar uppgift om förvaltarskap i syfte att kontrollera att personen har rättskapacitet och därmed rätt att ingå ett kreditavtal. IMY konstaterar att kunskap om motpartens rättskapacitet är av avgörande betydelse i samband med att ett kreditavtal ingås med en konsument. Uppgift om att konsumenten förordnats ett förvaltarskap är därför en adekvat och relevant och inte för omfattande uppgift enligt artikel 5.1 c i dataskyddsförordningen i samband med att ett kreditavtal ingås.

Det bör dock upplysningsvis nämnas att kreditupplysningar får hämtas in i vissa sammanhang där konsumentkreditlagen inte är aktuell. Som exempel på sådana tillfällen kan nämnas när finansiella institut hämtar in kreditupplysningar för att leva upp till bestämmelserna om kapitalkrav i kapitaltäckningslagen eller när ett inkassobolag hämtar in en kreditupplysning för att kunna bedöma om det är värt att ansöka om betalningsföreläggande avseende en obetald fordran. IMY har dock inget att invända mot att uppgift om förvaltarskap, såsom förslaget är utformat, även i dessa fall endast bör behandlas i syfte att avgöra om den registrerade har rättskapacitet eller inte.

5.8.2 Reglering av databaser för kreditprövning

Information om kreditavtal i databaser (s. 286)

IMY delar utredningens uppfattning att de nuvarande bestämmelserna i 7 § kreditupplysningslagen tillåter behandling av uppgifter om betalningsförsummelser och kreditmissbruk om konsumenter i en tillräcklig omfattning för att nå upp till de krav som uppställs i artikel 19.4 i det nya direktivet.

Enligt artikel 19.4 i det nya direktivet ska de databaser som innehåller information om kreditavtal för konsumenter åtminstone innehålla information om bland annat konsumenternas utestående kreditfordringar.

I 7 § kreditupplysningslagen regleras vilka betalningsförsummelser och missbrukade krediter som får registreras om konsumenter för kreditupplysningsändamål.

IMY konstaterar att kraven i 7 § kreditupplysningslagen på att en betalningsförsummelse ska vara fastslagen av domstol eller myndighet och att en kredit ska vara allvarligt missbrukad för att få behandlas för kreditupplysningsändamål innebär att det inte är tillåtet att registrera uppgifter om betalningsförsummelser och missbrukade krediter om konsumenter i ett tidigare stadium i indrivningskedjan. Hit hör betalningspåminnelser och inkassokrav, så kallad flödesinformation. Det har i tidigare lagstiftningsarbete utretts om det finns anledning att tillåta att uppgifter om flödesinformation får behandlas avseende näringsidkare (prop. 2000/01:50 s.30-32). Regeringen gjorde då bedömningen att det inte fanns skäl att ändra kreditupplysningslagen för att möjliggöra ökad användning av uppgifter om flödesinformation om näringsidkare. Det saknas enligt IMY även i nuläget anledning att tillåta ökad användning av flödesinformation om konsumenter i kreditupplysningsverksamhet.

En fysisk person ska ha rätt till information när uppgift om betalningsförsummelse eller kreditmissbruk registreras (s. 289)

IMY anser att det behöver förtydligas om informationsplikten i förslaget till 10 § a kreditupplysningslagen ska avse endast betalningsförsummelser och kreditmissbruk som har sin grund i utestående kreditfordringar som omfattas av konsumentkreditlagen eller om informationsplikten ska omfatta även andra betalningsförsummelser.

Enligt artikel 19.7 andra meningen i det nya direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att konsumenter inom 30 dagar efter registrering i en databas av eventuella utestående kreditfordringar informeras om registreringen och sina rättigheter enligt dataskyddsförordningen. Med utestående kreditfordringar bör, enligt förslaget till ny konsumentkreditlag, avses betalningsförsummelser och kreditmissbruk. Som IMY förstår saken tar denna informationsplikt sikte på uppgifter om betalningsförsummelser och kreditmissbruk som har sin grund i utestående kreditfordringar som omfattas av konsumentkreditlagen. Det bör därför uppmärksammas att 7 § kreditupplysningslagen öppnar upp för behandling av uppgifter om betalningsförsummelser som avser fysiska personer i helt andra sammanhang. Det kan handla om betalningsförsummelser som rör civilrättsliga fordringar som uppstått i verksamhet som inte omfattas av konsumentkreditlagen. Det kan även avse fordringar till det allmänna, dvs statliga skatter och avgifter.

Detta yttrande har beslutats av enhetschefen Catharina Fernquist efter föredragning av seniora juristen Hans Kärnlöf.

Catharina Fernquist